

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سنجش آغازین

مفاهیم و الزامات

از شناخت نقطه شروع یادگیرنده تا تصمیم‌گیری برای آموزش

یک سؤال کلیدی

پیش از شروع آموزش جدید، چه چیزی باید بدانیم؟

دانش‌آموزان من از موضوع مورد نظر چه می‌دانند؟
کدام پیش‌نیازها را آموخته‌اند و کدام بخش‌ها نیاز به مرور دارند؟
از کجا باید تدریس را آغاز کنم؟
چه فعالیتی با وضعیت واقعی این کلاس متناسب‌تر است؟

سنجش چیست؟

سنجش فقط آزمون و نمره دادن نیست

مک میلان (۲۰۱۸): **سنجش در کلاس** درس یعنی جمع آوری، تفسیر و استفاده از شواهد یادگیری دانش آموز به این منظور که در تصمیم گیری معلمان در موارد زیر کمک کند:

- ✓ تشخیص نقاط قوت، ضعف، بدفهمی ها و خطاهای یادگیری دانش آموزان
- ✓ نظارت بر تلاش و پیشرفت دانش آموزان در کسب مهارت ها
- ✓ مستندسازی یادگیری دانش آموزان با جمع آوری شواهد درست
- ✓ بهبود یادگیری، انگیزه، مهارت ها و گرایش های قرن بیست و یکم در دانش آموزان
- ✓ نمره دادن به دانش آموزان
- ✓ بهبود تدریس

نقش سنجش در فرایند آموزش

آموزش بعدی ← تصمیم‌گیری ← سنجش ← آموزش ← یادگیری
هر قدم آموزش باید به شناختی از وضعیت یادگیرنده متکی باشد
سنجش زمانی ارزشمند است که به یک تصمیم آموزشی منجر شود

انواع سنجش در یک نگاه

آغازین

شناخت نقطه شروع یادگیرنده
پیش‌نیازها و آمادگی برای
یادگیری جدید

تکوینی

بررسی مسیر یادگیری
اصلاح و تنظیم آموزش در حین
فرایند

پایانی / تراکمی

بررسی میزان دستیابی به اهداف
در پایان یک دوره یا بخش
آموزشی

سنجش آغازین به چه سوال‌هایی پاسخ می‌دهد؟

نیازهای ویژه

آیا به حمایت یا فعالیت متفاوتی نیاز دارند؟

پیش‌نیاز

آیا پیش‌نیازهای لازم را آموخته‌اند؟

دانش قبلی

دانش‌آموزان درباره موضوع چه می‌دانند؟

شواهد یادگیری

چه چیزی نشان می‌دهد مهارت مورد نظر کسب شده است؟

تکلیف

چه تکلیفی با وضعیت یادگیرندگان متناسب است؟

برنامه تدریس

چه فعالیت‌هایی واقع‌بینانه و قابل تحقق است؟

اگر سنجش را انجام دهیم، اما نتیجه آن هیچ تغییری در آموزش ما ایجاد نکند، چه فایده‌ای دارد؟

یک موقعیت واقعی

روزهای ابتدایی سال تحصیلی به عنوان سنجش آغازین:

❑ آزمون برگزار می‌شود.

❑ دانش‌آموز نمره پایینی می‌گیرد.

بعد چه اتفاقی می‌افتد؟

نمره پایین چه پیامی پیدا می‌کند؟

در یک سنجش آغازین نامناسب، ممکن است
یک نمره پایین به سرعت تبدیل شود به:

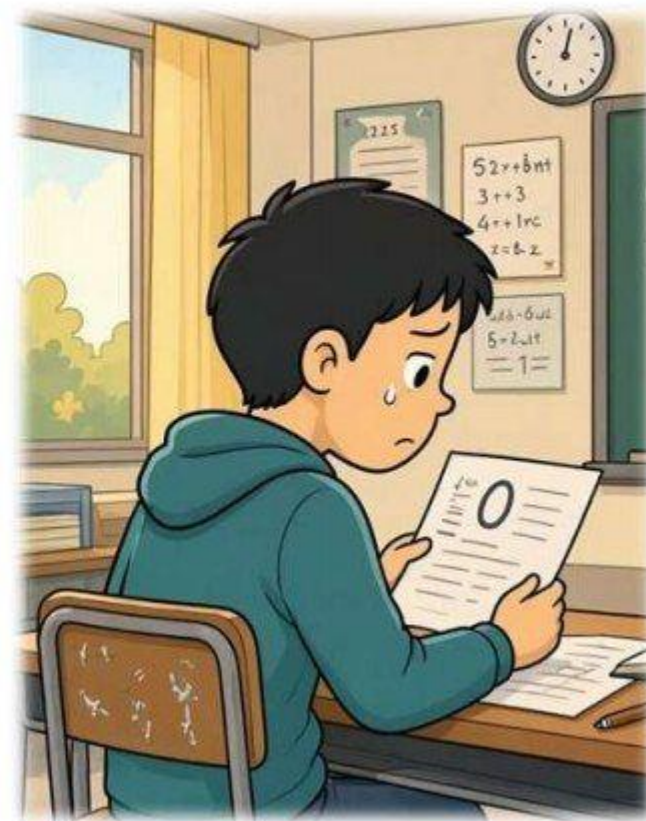
❑ من ضعیفم .

❑ من از بقیه عقب‌ترم .

❑ من امسال هم موفق نمی‌شوم .

و حتی:

❑ این درس را نمی‌توانم یاد بگیرم.

پیامد برای دانش‌آموز

وقتی سنجش آغازین با نمره، مقایسه و قضاوت همراه شود، ممکن است دانش‌آموز:

خطای اصلی:

«من این بخش را بلد نیستم»

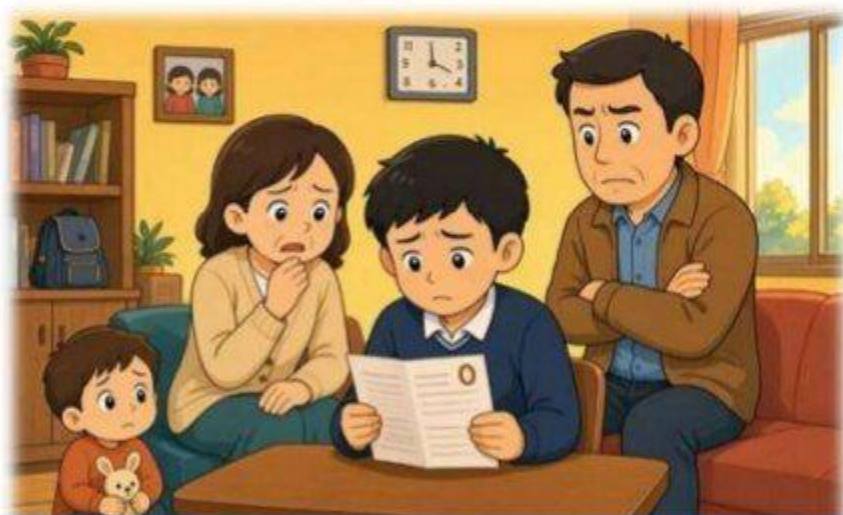
تبدیل می‌شود به

«من نمی‌توانم یاد بگیرم»

- دچار نگرانی و اضطراب شود .
- خود را با همکلاسی‌ها مقایسه کند .
- اعتمادش به توانایی یادگیری کاهش یابد .
- از پاسخ‌دادن و مشارکت در کلاس اجتناب کند .
- نسبت به درس یا مدرسه نگرش منفی پیدا کند.

پیامد برای خانواده

نمره پایین فقط در مدرسه باقی نمی‌ماند. ممکن است به خانه منتقل شود و باعث:

یک سنجش برای شناخت نقطه شروع،
ممکن است ناخواسته به
چرخه فشار برای جبران نمره
تبدیل شود.

نگرانی والدین

پرسش و پیگیری مداوم

فشار برای جبران سریع

کلاس خصوصی، تمرین و آزمون بیشتر

افزایش فشار بر دانش‌آموز

از بین رفتن انگیزه و علاقه برای یادگیری

پیامد برای معلم

نمره‌های پایین ممکن است معلم را نیز تحت فشار قرار دهند:

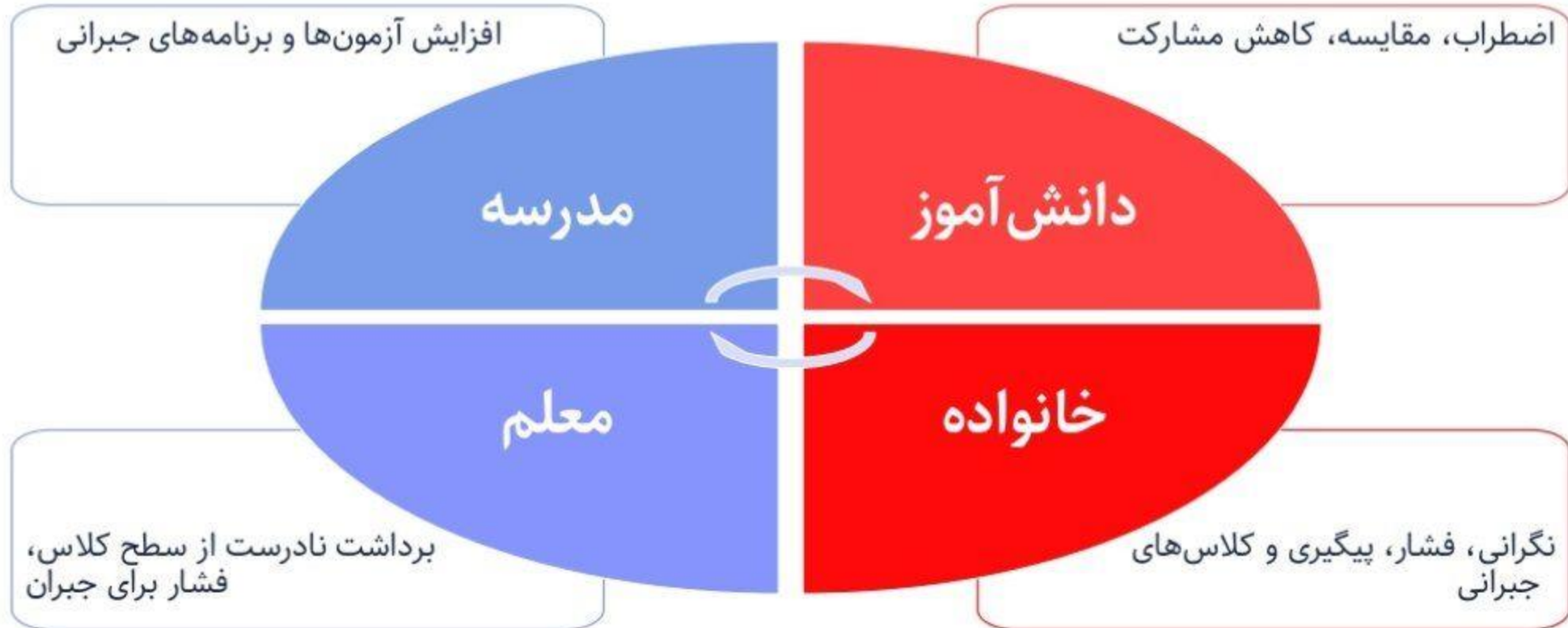
- احساس کند کلاس آمادگی لازم را ندارد .
- زمان زیادی را صرف جبران مطالب گذشته کند .
- تصور کند باید حجم زیادی از محتوای قبلی را دوباره تدریس کند .
- برای دانش‌آموزان برنامه‌های جبرانی گسترده طراحی کند .
- در شروع سال با تصویری منفی از وضعیت کلاس مواجه شود .

در نتیجه:

یک سنجش نامناسب می‌تواند تصمیم‌های آموزشی نامتناسب تولید کند.

چهار طرف ماجرا

یک آزمون نامناسب فقط یک مسئله آموزشی نیست.

حتی یک سؤال مهم‌تر

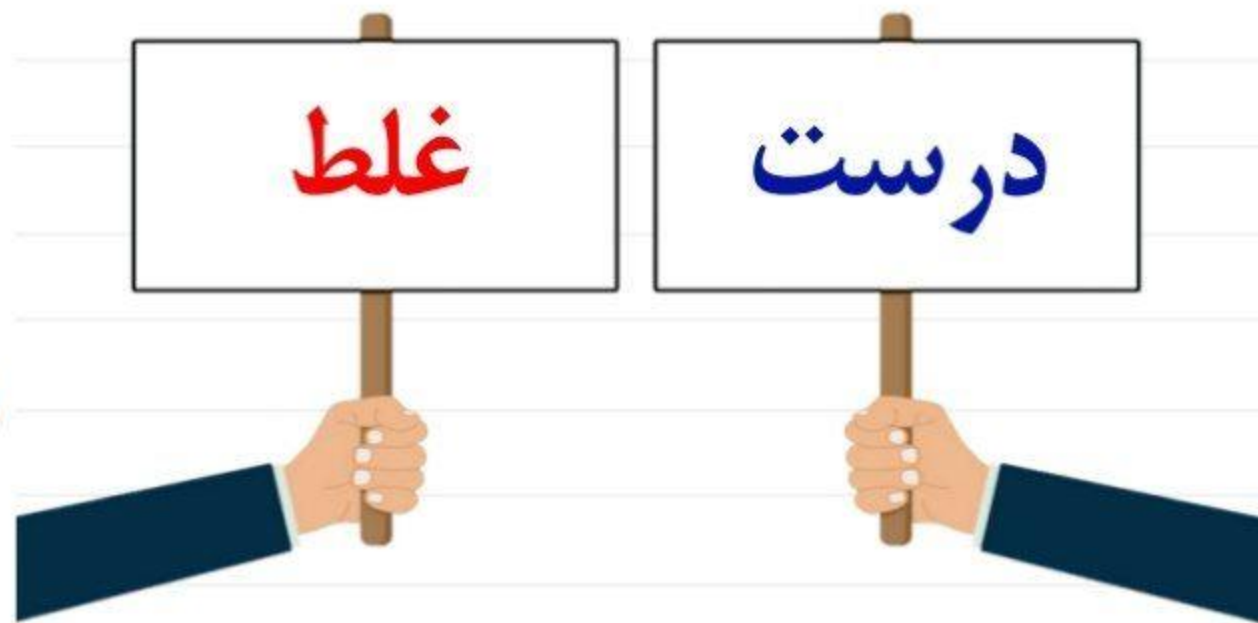
آیا سنجش بر یادگیری اثر منفی دارد؟

بله، اگر سنجش:

- طولانی باشد؛
- تهدیدکننده باشد؛
- با نمره و مقایسه همراه شود؛
- هدف آن برای دانش‌آموز روشن نباشد؛
- در روزهای ابتدایی با تعداد زیاد آزمون همراه شود .

«بیشتر سنجیدن» لزوماً «بهتر فهمیدن» نیست

فعالیت : برداشتهای رایج از سنجش آغازین!

فعالیت : برداشتهای رایج از سنجش آغازین!

(۱)

سنجش آغازین فقط در ابتدای سال
تحصیلی و با یک آزمون کتبی و هماهنگ
انجام می شود.

فعالیت : برداشتهای رایج از سنجش آغازین!

(۲)

سنجش آغازین نیاز به طراحی آزمونهای روزانه دارد که زمانبر است.

غلط

درست

فعالیت ۴: برداشت‌های رایج از سنجش آغازین!

(۳)

اجرای سنجش آغازین در هر جلسه
ممکن نیست و وقت زیادی می‌گیرد.

فعالیت : برداشت‌های رایج از سنجش آغازین!

(۴)

آزمونی که در ابتدای جلسه گرفته و
نمره‌اش ثبت می‌شود همان سنجش آغازین
است.

فعالیت : برداشتهای رایج از سنجش آغازین!

(۵)

سنجش آغازین همان
امتحان/پرسش ابتدای هر جلسه از
درس قبل است.

غلط

درست

فعالیت : برداشت‌های رایج از سنجش آغازین!

(۶)

سنجش آغازین امتحانی است که در پایان
یک درس، و آغاز درس جدید برگزار
می‌شود.

فعالیت : برداشتهای رایج از سنجش آغازین!

(۷)

سنجش آغازین برای مرور و بررسی
مطالب گذشته است.

سنجش آغازین چیست؟

ارزیابی دانش و مهارت اولیه (مورد نیاز) قبل از آموزش جدید

تعیین نقطه شروع مناسب درس

کمک به معلم در برنامه‌ریزی تدریس

شناسایی نیاز به تکرار، تمرین، یا بازتدریس

کمک به شناخت سبک و سطح یادگیری دانش‌آموز

کوتاه، غیررسمی و بدون استرس

فقط برای راهنمایی معلم، نه نمره‌دهی و قضاوت

پیوند آموخته‌های قبلی و جدید

تشخیص مشکلات پایه‌ای یادگیری

هدفمند شدن آموزش متناسب با کلاس

افزایش مشارکت در یادگیری

معيار ساده

«اگر نتیجه این سنجش را داشته باشم، چه تغییری در

آموزش ایجاد می‌کنم؟»

اگر پاسخ «هیچ چیز» است،

چرا سنجش انجام می‌دهیم؟

سنگش آغازین چه تصمیمی را تغییر می‌دهد؟

مرور کنم؟

ادامه بدهم؟

گروه‌بندی متفاوت ایجاد
کنم؟

تغییر مسیر بدهم؟

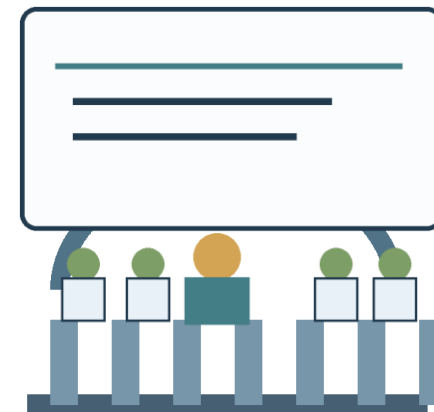
«از چه شواهدی می‌توانیم نقطه شروع یادگیرنده را بشناسیم؟»

- ❖ نتایج یادگیری قبلی و آزمون‌های پیشین
- ❖ مشاهده عملکرد و میزان مشارکت دانش‌آموز
- ❖ پرسش‌های دانش‌آموز و میزان اشتیاق او برای مشارکت
- ❖ تکالیف و فعالیت‌های قبلی
- ❖ پرونده آموزشی و سوابق یادگیری
- ❖ نظرو اطلاعات معلمان قبلی
- ❖ شواهد جدید: نقاط قوت، نیازها و سطح درک دانش‌آموزان

سنجش آغازین؛ چه زمانی؟

فقط ابتدای سال تحصیلی نیست
ابتدای یک فصل یا واحد یادگیری
پیش از آغاز یک درس یا مبحث جدید
حتی در ابتدای یک فعالیت جدید
قاعده ساده: هر جا یادگیری جدید بر یادگیری قبلی تکیه دارد،
شناخت نقطه شروع ضروری است

چه مقدار از کلاس را بسنجیم؟

قرار نیست همه چیز را بسنجیم

فقط دانش‌ها و مهارت‌هایی را بررسی کنیم که برای یادگیری موضوع جدید ضروری‌اند

سنجش باید متناسب با اهداف درس و زمان کلاس باشد

«پرسش کلیدی: «کدام پیش‌نیاز، بیشترین نقش را در یادگیری این مبحث دارد؟»

تکنیک‌های قابل استفاده در سنجش آغازین

یک ابزار واحد برای همه هدف‌ها مناسب نیست

پرسشگری

به دوستت توضیح بده

سه سوال طلایی
چه می دانم؟
چه چیزی را اشتباه می
فهم؟
برای شروع این درس
چه چیزی را لازم دارم؟

فکر کن
- گفت و گو کن
اشتراک بگذار

مشت پنج انگشت

نظرسنجی

جملات زایشی

درست / نادرست + دلیل

تصویر، نقشه و نمودار

موقعیت مسئله محور

بایسته‌های سنجش آغازین

کوتاه و هدفمند باشد

با اهداف یادگیری و پیش‌نیازها ارتباط مستقیم داشته باشد

تا حد امکان مفهومی، کاربردی و متناسب با سطح دانش‌آموز باشد

کم‌استرس و مشارکت‌محور باشد

قابل تحلیل و قابل استفاده برای تصمیم‌گیری باشد

نتیجه آن باید به تغییر یا تنظیم برنامه آموزشی منجر شود

نقاط قوت و چالش‌ها

نقاط قوت

شناخت نقطه شروع واقعی کلاس
شناسایی پیش‌نیازهای ضعیف
توجه به تفاوت‌های فردی
کمک به طراحی تدریس
شناسایی نیاز به مرور و بازتدریس
افزایش مشارکت و هدفمند شدن آموزش

چالش‌ها

طولانی شدن و گرفتن زمان تدریس
سؤال‌های نامناسب و شواهد کم اعتبار
تحلیل نکردن نتایج
تبدیل سنجش به آزمون نمره‌آور
ایجاد اضطراب یا برچسب‌زنی به دانش‌آموزان

مهم‌ترین مرحله: بعد از سنجش چه کنیم؟

● تسلط مناسب

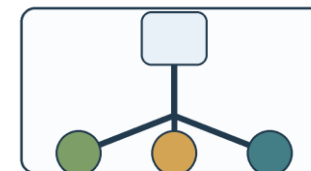
ورود به آموزش جدید
فعالیت‌های عمیق‌تر

● تسلط نسبی

مرور کوتاه پیش‌نیاز
سپس آموزش جدید

● شکاف جدی

فعالیت جبرانی / آموزش
سپس ورود به مبحث جدید

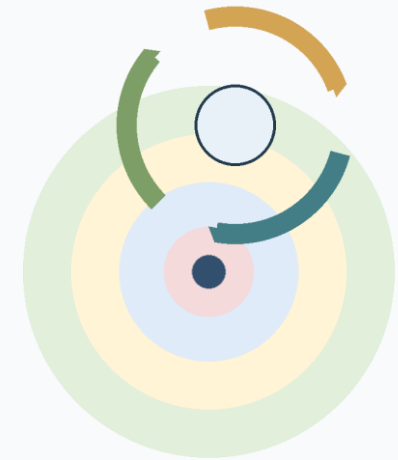

سه پیام پایانی

سنجش آغازین، نقطه شروع تدریس است؛ بر اساس جایی که دانش‌آموز قرار دارد، نه جایی که تصور می‌کنیم قرار دارد

سنجش آغازین برای نمره دادن نیست؛ برای شناختن و تصمیم گرفتن است

ارزش سنجش آغازین در خود سنجش نیست؛ در تصمیمی است که بر اساس شواهد آن برای یادگیری می‌گیریم

سنجش آغازین

برای شناختن نقطه
شروع یادگیری، نه
امتحان گرفتن از
کل سال قبل

راهنمای عملی برای معلمان

یک برداشت اشتباه رایج

سنجش آغازین =
آزمون جامع از محتوای
سال قبل

اما این کار معمولاً فقط
نشان می‌دهد چه چیزهایی
را در یک روز پرسترس به
یاد نمی‌آوریم.

هدف، رتبه‌بندی
یا مچ‌گیری نیست.

جمع‌بندی

سنجش آغازین یعنی:

- شناختن نقطه شروع
- پیدا کردن بدفهمی‌ها
- انتخاب گام بعدی تدریس

نه آزمون جامع، نه برچسب‌زنی،
نه نمره‌محوری

کم بسنجیم؛
دقیق تصمیم بگیریم.

پوش پایانی: اگر فردا قرار باشد یک درس جدید را شروع کنید، از کدام روش سنجش آغازین استفاده خواهید کرد؟

سپاس از همراهی شما

سمیه آزادوار ، راهبر سنجش استان خراسان شمالی
مهرماه ۱۴۰۵